

SANKT HELENA

Deel 1: 'De gevangenschap van Napoleon'

Door: Octave Aubry, (1935)

2e deel: blz. 153 – 272

I : Briars 153 - 180

II : Longwood 181 - 214

III : Sir Hudson Lowe 215 - 272

Letterlijk uit het Duits vertaald door Roel Vos in februari/maart 2003

NB. De aantekeningen staan steeds onder de betreffende pagina.

pag.
153

I. Briars

De keizer wilde pas bij het aanbreken van de nacht aan land gaan om niet gezien te worden, maar de inwoners hadden lantaarns gepakt en stonden twee rijen dik. Tussen hun glinsterende ogen en hun gefluister werd hij door admiraal Cockburn naar een soort herberg geleid, die aan het begin van de enige straat van Jamestown naast een door de Oostindische Compagnie aangelegde openbare tuin lag. Het huis heette Porteous. Het was schoon, onopgesmukt en ingericht met zeer eenvoudige meubelen. Napoleon betrok een kamer op de eerste verdieping. Zijn bedienden hadden de gewone huisraad meegebracht. Hij ging vrijwel meteen naar bed.

Hij sliep slecht. Onder zijn ramen verzamelden zich nieuwsgierigen, hij hoorde ze praten. Bij het ochtendgloren stond hij op. Spoedig daarna kwam Cockburn hem halen om hem Longwood te laten zien. Omdat de keizer iets op zich liet wachten, werd hij geïrriteerd. Napoleon hoorde dat en zei: "Meneer de admiraal is een grof iemand." (1)

Hij ging naar buiten en zette zich in het zadel. Het paard dat de admiraal voor hem had bestemd, was een mooie zwarte arabier. Samen met de admiraal, Bertrand en Ali volgde hij de straat tussen de huisjes met veranda's en bloembakken, waaruit papegaaiengekrijs weerklonk. Alles zag er een beetje verborgen en Portugees-Indisch uit.

Aantekening:

1. Gourgaud I, 70. Cockburn had in ieder geval tactloos gehandeld omdat hij hem in dit logeerhuis voor reizigers van allerlei soort onderbracht, in plaats van in een appartement in het kasteel van Jamestown, waar hij zelf woonde.

¹⁵⁴ Vrouwen, geel en bruin met grote nietszeggende ogen, hele troepen kinderen in bonte lompen, staande op afgebrokkelde trappen, keken, de handen in de schoot, naar de voorbijrijders. Toen ging het door een smal steegje linksaf, dat steil naar de rosten opliep. Ze kwamen weldra op een zich omhoog slingerende bergweg, die slechts door een laag muurtje van losse stenen van de afgrond gescheiden werd. Aan de andere kant van de weg verhieven zich aloëën, een soort cactussen, gedraaid als slangelijven met paarse vruchten.

Sint-Helena, een keiharde bergachtige landklomp, is het restant van een machtige vulkaan, die in de oertijden uit zee is ontstaan. Instortingen, kloven en massa's bruine en zwartblauwe rotsblokken, waarop duizenden jaren regen, wind en zon nauwelijks enige inwerking hebben gehad, zijn het resultaat van heftige in het zuiden van het eiland bij Sandy Bay verzonken kraters.

¹⁵⁵ Hoe hoger de Fransen kwamen, hoe meer het landschap veranderde. Op veel bochten werden ze herinnerd aan de bergen van Maures of van die van Corsica. Geen palmbomen, geen bananenplantages meer: Jamestown hield dit in een warme kloof gevangen. Op dorre plekken groeiden dennenbomen, olijfbomen, kleine altijd groene eikjes en een soort Afrikaanse boom met sterke bladeren. Inderdaad, niets van een tropenflora. Napoleon kon zich in een deel van Europa wanen, dat eenmaal in een verstarde wereld, door de stroming van de oceaan een groot stuk over de evenaar was gespoeld.

Toen ze boven aan kwamen, gaapte links een reusachtige steentrechter, die door de bewoners 'de Punchbowl van de duivel' werd genoemd. Achter de ruiters verhief zich vanuit grazige dalen het beboste Dianagebergte, in nevelen gehuld. Op een plek, Hutt's Gate genaamd, volgden zij een paadje, dat als een soort landengte tussen tweeduizend voet diepe afgronden naar Longwood leidde.

Ze kwamen nu bij twee steenpilaren, waarnaast twee witte hutjes stonden. (1)

Aantekening:

1. Longwood ligt meer dan 5 Engelse mijlen van Jamestown verwijderd, dus ongeveer 9 kilometer.

¹⁵⁶ Van hieruit liep een zeshonderd schreden lange laan naar het huis, dat Cockburn als Napoleons verblijfplaats had gedacht. Van veraf was het op een lichte heuvel liggend te zien, waarop een paar door de wind gekromde bomen het hadden volgehouden. Een soort pachtboerderij, samengesteld uit verschillende gebouwen, met rozen en dakpannen bedekt. Oostelijk daarvan het grauwe woud van de gombomen (1). Voor het huis weidden op de bleke grasvlakten magere schapen met een dikke staart. Dat alles heeft Napoleon later zeer gedeprimeerd, maar nu maakte het op hem een gunstige indruk. Na de onvriendelijke beklimming tussen de overhangende rotsen bood dit grote platform hem de gewenste rust. De zon scheen, de lucht was mild. De admiraal verzekerde de keizer dat Longwood, dat gedurende het warme jaargetijde door kolonel Skelton, de waarnemend-gouverneur, bewoond werd, koel en gezond was. Na uitvoering van de nodige verbouwingen zouden de Fransen daar goed ondergebracht zijn en volle bewegingsvrijheid genieten. Hij vertelde niet – en dat wist hij misschien ook niet – dat de mist zich op deze plek het meest intens was (2) en dat daar maanden lang de passaatwinden waaiden. Om de waarheid te zeggen: Cockburn had nauwelijks een andere keuze. Er waren maar weinig geschikte huizen (3), hoofdzakelijk bungalows en landhuisjes.

Aantekening:

1. De gombomen zijn lange dunne, ongeveer vijf tot zes meter hoge bomen, die slechts weinig schaduw geven. De bloemen lijken toevallig heel veel op die van de asters.
2. Longwood is geenszins het meest regenachtige gebied van Sint-Helena. Het droogste gebied is Jamestown, dan komt Longwood met een gemiddelde neerslag van 0,597 meter per jaar, terwijl Plantation House 0,835 meter en Oakbank 1,15 meter neerslag heeft.
3. De voornaamste huizen toen en nu waren: Rosemary Hall, bewoond door kolonel Smith; Mount Pleasant, eigendom van mr. Doveton; Briars, eigendom van mr. Balcome; Orange Grove, eigendom van mrs. Mason. Geen van deze bezittingen was zonder behoorlijke verbouwingen voor het onderbrengen van Napoleon en zijn gevolg groot genoeg geweest.

¹⁵⁸ Het kasteel van Jamestown kwam niet in aanmerking. Het was weliswaar een zeer groot oud gebouw, maar zonder tuin en al in het voorjaar verstikkend heet; ook riep de nabijheid van de haven de gedachte aan vluchten op. Plantation House, de residentie van de gouverneur, beschut gelegen, door een groot park omgeven, had vele grote woonruimtes en bood een ver uitzicht over zee. Het was echter moeilijk te bewaken. Bovendien had de Oosindische Compagnie bij het overdoen van het eiland aan de Kroon uitdrukkelijk bedongen, dat deze woonplek ook in de toekomst aan de gouverneur ter beschikking gesteld moest worden. Het Engelse kabinet denkt er niet aan hen van dit voordeel ten behoeve van de gevangene te beroven. Allereerst wil zij hem op een veilige plaats brengen, waar elke vluchtpoging onmogelijk is. Wat doet het er toe dat deze plek onvriendelijk is en plotselinge weersveranderingen optreden en vaak zonder water zit? Het is vanaf de kust ontoegankelijk, want de kust gaat loodrecht naar beneden en bovendien loert het legerkamp vanuit Deadwood, waar Bingham al zijn tenten opbouwt. Daar zullen Napoleon en zijn volgelingen geen stap doen, geen beweging kunnen maken, zonder dat de gouverneur daarvan via optische signalen onmiddellijk op de hoogte wordt gesteld.

*

Als de keizer van zijn paard stijgt, begroeten kolonel Skelton en zijn vrouw met eerbiedig en liefdevol. Hij gaat met hen een stukje wandelen, dan wordt hem in de salon een ontbijt opgediend. Mrs. Skelton, een grote, een al iets oudere blondine, spreekt Frans. Napoleon heeft plezier aan dit onderhoud. Hij bezichtigt het huis: vijf kleine kamers en tamelijk veel spullen. Na een rondgang door de tuin verlangt hij zijn paard.

¹⁵⁹ Terwijl ze naar Jamestown terug rijden somt de admiraal alle geplande werkzaamheden in Longwood op, na rijp beraad kwam de woonkamer hem toch wat klein voor. De keizer vindt het schaduwloze plateau melancholiek. Maar hij hoopt toch daarboven tenminste de mogelijkheid te hebben zich met paard en wagen te kunnen bewegen zonder meteen in een afgrond te vallen. Hij zal daar eindelijk alleen kunnen zijn, bij de mensen weg, die hem die lange zeereis opdrongen. De eenzaamheid schrikt hem niet af. Hij zal daar immers alleen nog zijn herinneringen hebben, zijn werk, zich bewegen en waarvan hij vooral houdt een wijde hemel boven zich hebben. Ongeveer een mijl voor Jamestown zag Napoleon aan de linkerkant wat van de straatkant gelegen temidden van een leuke tuin een nederzetting in de Indische koloniale stijl gebouwd, slechts voorzien van een verdieping. Er is een bananenlaantje te zien. Hoge jeneverbessen, palmen, mango's, bananenplanten, granaat- en citroenbomen staan op heuveltjes en terrassen en vormen rondom deze bezitting een beweeglijk raamwerk. Op de achtergrond valt vanuit een hartvormig stuk rots een kleine waterval stuwend en dampend naar beneden. Daar groeien Europese bloemen: witte rozen en geraniums; en de bloemen van warme landen: magnolia's, camelia's, hibiscus, overal in grote bossen. Door lavaheuvels ingesloten en tegen de zeewind door een heuvel beschermd ging er vanuit deze plek in tegenstelling met Longwood, dat zo Europees aan deed, een exotische betovering uit, die Napoleon verrukte. Hij wilde dit paradijs van nabij bekijken en reed de bananenlaan in. Het bezit, Briars genaamd (1), behoorde aan William Balcome, inkoper en financieel agent van de Oostindische Compagnie, die net van kolonel Wilks de

opdracht had gekregen alles wat de Fransen voor hun onderhoud op het eiland nodig hadden, te leveren(2).

Aantekening

1. The Briars (= de hekrozen). Nu nog vindt men in de verwaarloosde tuin van Briars enorme bossen wilde rozen met grote zachtrode bloemen. Briars werd na de Balcomes door admiraal Plampin en later door zijn opvolger admiraal Lambert bewoond. Daarna kocht de Oostindische Compagnie het terug en verving de tuin door een onherbergzame beplanting van kruisbesbomen. De Eastern Telegraph Company, die de huidige eigenaar is, heeft daar haar bedrijf ingericht en voor de ambtenaren grote bakstenen gebouwen laten neerzetten, die de aanblik van het dal bederven. Het vroeger door de keizer bewoonde pavillon werd door aanbouwsels en een nieuw dak bedorven. Het huis van de Balcomes is vervallen. Omdat de witte mieren er zijn binnen getrokken, zal het spoedig geheel instorten.
2. Sinds 1807 was hij op Sint-Helena gestationeerd. Tegelijk hoofdintendant van de overladingen van de East India Company en vertegenwoordiger van de firma Wm.Fowler en Joseph Cole, die de schepen die voor Jamestown lagen van proviand voorzag. Hij was commissaris en bankier tegelijkertijd.

¹⁶⁰ Het verhaal ging dat hij de natuurlijke zoon van de prins-regent was. Naar Sint-Helena gestuurd, vulde hij zijn zakken zo goed als hij kon en leegde ze daarna ook weer vlot. Deze dikke blonde Engelsman was een bonvivant, een verwend maar aardige man. Hij lag toen net met jicht in bed. Zijn vrouw en hun vier kinderen, twee dochters en twee zonen, ontvingen Napoleon. Toen zijn oog op een aardig paviljoen viel (1), waar de Balcomes op hete dagen theevisites gaven of soms kleine bals gaven, vroeg hij of hij tot de verbouwingen in Longwood klaar waren, hier zo lang mocht wonen.

Aantekening:

1. Las Cases noemt het een soort spelonk (I, 306). Hij overdrijft. In januari 1806 heeft Wellington op zijn terugreis vanuit India daar gewoond. Daarom kon hij aan Sir Pulteney Malcome, Cockburns opvolger op Sint-Helena, onderstaande hatelijke woorden schrijven, die echter door de er in zittende humor niet worden verontschuldigd: "Zeg tegen Boney dat ik zijn vertrekken in Elysée-Boubon zeer prettig vind en dat ik hoop dat hem de mijne bij de Balcomes evenzeer bevallen zijn."

¹⁶¹ Het paviljoen stond op een kleine verhoging en bevatte slechts een enkele ruimte met twee deuren en zes vensters en was zeer armoedig ingericht. (1). Een hangend plafond onder het dak was in twee kamers verdeeld.

Het was de grote wens van de keizer de opdringenden uit Jamestown kwijt te raken. De Balcomes boden hem hun huis aan. Napoleon wees het dankbaar af, hij wilde niet dat zijn aanwezigheid een inbreuk op hun gewoonten zou maken. Cockburn, die er aan gedacht had zelf het paviljoen te bewonen, trok zich terug. Napoleon bleef maar gelijk in Briars en stuurde Bertrand alleen naar de stad terug. Twee uur later was de kamer met zijn smalle bed, zijn waskom, zijn toiletkastje en een paar van Balcome geleende meubels ingericht. Ook Las Cases was aangekomen en wachtte op zijn bevelen (2). Onder een parasol, die ze in de tuin ontdekt hadden, bereidden Cipriani en Marchand de maaltijd voor de keizer, die voor de deur van het paviljoen geserveerd werd.

De andere Fransen moesten in de stad blijven, moesten echter ieder dag naar Briars komen. Napoleon was ontevreden over de opperhoofdmaarschalk. Hij nam het hem kwalijk dat hij hem in dat huis Porteous zo slecht had ondergebracht. Gourgaud en Montholon waren over deze gang van zaken, waarbij ze van de vertrouwde omgang met de keizer werden afgehouden, helemaal niet blij. Ze benijdden Las Cases en vermoedden Napoleon met klaagzangen, zo vaak als ze naar Briars toe kwamen (3).

Aantekening:

1. In de stijl van Adams. De overblijfselen tonen nog zeer fijne details.

2. Hij was alleen gekomen. Napoleon zei tegen hem: "Ik wil u niet van uw zoon scheiden. Laat uw zoon Emanuel komen." Beiden sliepen op de zolder.
3. Hun eerste indruk van Sint-Helena was overigens helemaal niet zo slecht. Op 21 oktober schreef Gourgaud aan Mme Caffarelli: "Wij bevinden ons in de kleine stad Jamestown, de enige op het gehele eiland en zullen daar nog enige dagen verblijven. Zij ligt tussen twee kale bergen met een grauwe aanblik. De meeste huizen liggen tussen bomen en struiken uit alle werelddelen. Van binnen zijn ze schoon en zeer goed onderhouden. Alle inwoners zijn gastvrij. Zij bieden onderdak en voedsel aan personen, die op weg van India naar Europa, om bij te komen op dit eiland voor een tijdje uitrusten. Het eiland is beroemd vanwege haar goede drinkwater, de gezonde lucht en de aangename temperatuur. De blanke vrouwen zijn echt aardig, hun gewoonten, hun taal, hun kleding zijn Engels, maar er zijn zoveel rotsen en klippen op dit eiland, dat ze, naar ik vrees, ook in de harten van deze schone te vinden zullen zijn."

¹⁶² De admiraal heeft een artillerie-officier, hoofdman Greatly (1) en twee sergeanten voor de bewaking van zijn gevangene aangewezen. De keizer, die zich daarover zeer ergert, weigert Cockburn te ontvangen en gaat voor diens ogen met Mme Bertrand wandelen.

De schilderachtige omgeving, het verblijf in Briars verstrooide en vermaakte de keizer, het beviel hem in dit leuke, door zwarte slaven gebouwde huis, dat hem, zoals hij zei aan "Paul en Virginia" deed denken.

Elke ochtend ging hij, terwijl zijn kamer aangeveegd werd, de tuin in, ontbeet in een door wijnranken omgeven inham en werkte dan met Las Cases. Tot aan het diner zwierf hij in het rotsachtige labrynt van de terrassen (2).

Bijna altijd ontmoette hij daar de beide dochters van Balcome, Jane en Betsy, die eerst bang voor hem waren, maar snel vertrouwd met hem werden. Ze droegen korte rokken, witte, bij de enkels samengebonden broekspijpen, truitjes met een halskraagje en een kleine hoofdbedekking. Jane, de oudste, was zestien jaar, donkerharig, rustig en een beetje plomp gebouwd. Haar twee jaar jongere zusje was een aardige spring-in-het-veld met blond haar, dat steeds lossprong, met levendige blauwe ogen en een kleine rode mond, die steeds duizend onbeschaamdheden zei, die haar wegens haar jeugdigheid werden vergeven.

Aantekening:

1. Hij werd later door kapitein Poppleton van het 53^e vervangen. De beide sergeanten werden na een paar dagen teruggetrokken.
2. De tuinen leverden alle vruchten van Afrika en Europa op en wel in zulke hoeveelheden, dat Balcome jaarlijks voor 600 pond Sterling kon verkopen

¹⁶³ In dit klimaat was haar lichaam prima gegroeid, maar haar geest niet. Haar praten was als dat van een klein meisje, terwijl ze toch al vrouwelijke vormen had. Ze behandelde de keizer als een oude oom, hing aan zijn arm, plukte bloemen en vruchten voor hem, stelde in redelijk goed Frans allerlei rare vragen aan hem en lachte hem in het gezicht uit. Las Cases hield niet van Betsy. Hij stoorde zich aan haar gedrag. Maar Napoleon gaf zich aan dit spelletje over. "Ik zie mezelf alsof ik op een gemaskerd bal ben", zei hij.

Een bepaalde kinderlijkheid bezat hij nog, die af en toe plotseling naar boven kwam. Als jong mens was hij heel ernstig geweest, hij had geen echte jeugd gehad. Hij plaagde graag, hij liet zich zelf regelmatig tot brommen aanzetten.

Een klein meisje, dat Legge heette, dochter van een kennis van de Balcomes, was erg bang voor de "Generaal Buonaparte". De ratelende Betsy vertelde hem dat. Daarop verscheen Napoleon met verwarde haren, schudde met het hoofd en trok allerlei grimassen. De arme kleine werd zo bang, dat Mrs. Balcome haar uit de salon moest dragen. Napoleon had er plezier in dat hij bij de Engelsen voor een waarlijk ondie door ging. Op dezelfde manier wilde hij ook Betsy angst aanjagen, maar zij lachte hem slechts uit.

De onopgevoede stootte de keizer met de ellebogen aan, terwijl hij met was een afdruk van een medaille maakte. Gloeiend hete druppels vielen op zijn handen, zonder dat hij zich scheen te ergeren.

Als Cockburn naar Briars kwam, nam hij vaak zijn hond Tom Pipes mee, die op de Northumberland de kinderen van Bertrand zoveel plezier had gegeven. Door het lopen achter een paard verhit geraakt, sprong hij vaak in het waterbassin, dat zich aan de rand van de tuin bevond.

¹⁶⁴ Toen Napoleons eens in de schaduw zat, riep Betsy de hond en liet hem baden. En net zoals zij gedacht had, schudde de hond zich daarna uit en bespatte de keizer, wiens kousen, broek en rok erg vuil werden.

Ze beroofde hem van zijn papieren en schreeuwde dat ze in het bezit was van zijn geheimen. Liep hij haar dan achterna, dan gaf ze die heel vriendelijk terug. De meisjes waren gewend aan een leven in overvloed, maar wel landelijk en ze waren niet bekend met de gebruiken in de grote wereld. Ze verwonderden zich over het ceremonieel dat aan de maaltijden van Napoleon vooraf ging.

Hofmeester Cipriani boog zeer diep en zei met luider stem: "Het diner van zijn majesteit is opgediend." Dan liep hij achteruit, terwijl de keizer hem volgde naar de tafel in de tuin of in de op bevel van de admiraal geplaatste tent.

Enige dagen na zijn aankomst nodigde hij zijn jonge vriendinnen voor het diner uit. Napoleon plaagde ze met hun voorkeur voor rosbief en plumpudding. Betsy nam wraak door de Franse te verwijten kikkers te eten. Zij haalde een karikatuurtekening te voorschijn, waarop een droevige, dunne man met open mond en een kikker op de tong te zien was. Daaronder stond geschreven: "De maaltijd van een Fransman." De keizer kneep Betsy in haar oorlel, zoals hij vroeger bij zijn grenadiers deed.

Betsy kon slecht opschieten met Manuel de Las Cases, die weliswaar ongeveer haar leeftijd had, maar die zich zeer over haar streken opwond. Napoleon plaagde hen beide door te zeggen dat hij er voor zou zorgen dat ze gingen trouwen. Eenmaal beval de keizer de jongen om Betsy te kussen. Hij hield de armen van het meisje vast, terwijl Manuel met getuite lippen haar wang beroerde. Betsy verzette zich. Nauwelijks had Napoleon haar losgelaten of zij stortte zich op Manuel en gaf hem een oorvijs.

¹⁶⁵ Maar dat was haar niet genoeg. Toen even later de keizer en de beide Las Cases achter elkaar een steil paadje opliepen, viel haar een nieuw duivelsplan in. Napoleon liep voorop, achter hem Las Cases, dan zijn zoon, dan Jane en als laatste Betsy. Deze bleef even wat achter om zich toen met een sterke aanloop tegen Jane aan te gooien, die met uitgestrekte armen Emanuel ten val bracht, waarbij die tegen zijn vader aanviel, die vervolgens de keizer een duw in de rug gaf, zodat deze met moeite op de been bleef. Emanuel Las Cases, buiten zichzelf, greep Betsy bij de schouders en duwde haar tegen een rotswand. Ze deed zich pijn en huilde boos naar Napoleon: "Meneer, hij heeft mij verwond." "Wacht maar," zei de keizer, "huil niet, ik zal hem vasthouden, dan kun jij hem afranselen."

Zij benutte de gelegenheid geheel en gaf Las Cases enige oorvijsen. Uiteindelijk smeekte de kamerheer om genade. Napoleon liet hem los en raadde hem aan voor de volgende slagen te vluchten. Daar zat Betsy al achter hem aan. Napoleon klapte in de handen en joeg die twee op om het rozenplein. Dit voorval vergaf Las Cases Betsy lang niet.

Balcombe, die er zeker van was aan de Fransen een beste smak geld te verdienen, omgaf de keizer met alle mogelijk voorkomendheid. Deze behandelde hem vriendschappelijk. Balcombes vrouw, een puriteinse, die van gesprekken over ernstige zaken hield, leek een beetje op Josephine. Napoleon had dat al op de eerste dag gezien. Als de ouders over Betsy's vrijpostigheden ontsteld waren, spraken ze haar toe. Dan was ze een tijdje aardig, maar even later begon ze opnieuw met haar dwaasheden.

*

¹⁶⁶ Op een avond, toen Napoleon buiten de hekken met Gourgaud en de beide meisjes over een weiland liep waarop koeien liepen, stormde een van die dieren met de hoorns naar voren op hen toe. Door een sprong over een laag muurtje bracht hij zich in veiligheid. Maar Gourgaud, niet laf, trok van leer en stelde zich met getrokken sabel tegenover de koe op en riep: "Voor de tweede keer red ik het leven van de keizer!" Napoleon maakte zich hier zeer vrolijk over en plaagde Gourgaud de gehele avond.

Gewoonlijk beëindigde hij zijn dag in het huis van de Balcomes, als daar tenminste geen bezoekers waren. Las Cases overtuigde zich daarvan door door het raam te gluren.

Men speelde whist in deze landelijke omgeving, waaraan de keizer plezier had. Maar hij moest enige dagen in het paviljoen doorbrengen, omdat hij ten gevolge van de snelle zonsondergang een verkoudheid had opgelopen. Zijn luchtwegen waren gevoelig, zijn keel opgezet en hij hoestte heftig. Mrs. Balcombe zorgde goed voor hem. Ze bood hem kruidenthee met honing van eigen bijen aan, die de keizer echter vriendelijk dankend afsloeg. Hij hield het bij zijn lakritzensaft (?RKV), die hij ondanks alles wat O'Meara, die hem dagelijks bezocht, daar tegen in bracht, voor een wondermiddel hield.

Tijdens zijn ziekteperiode, die hij alleen met Las Cases en Manuel doorbracht, nam hij zich voor, zoals hij zich uitdrukte, zijn rijkdommen te bezichtigen.

Marchand bracht hem zijn kist met zijn medaillons. Daarvan bezat hij er een groot aantal. Op sommige waren miniatuurportretten van de keizerlijke familie geschilderd, sommige waren met cameeën en antieke medailles versierd, andere weer met zijn afbeelding, gevat in briljanten. Drie medaillons van Lodewijk de 18^e zaten er bij. De naar Gent gevluchte koning had ze op 20 maart in de Tuilerien op tafel laten liggen. Ze hadden weinig waarde.

¹⁶⁷ Toen liet Napoleon zich een van zijn veldnecessaires brengen, keek er naar, overhandigde het aan Las Cases en zei tegen hem: "Wat is het al lang geleden dat ik dit op de ochtend van Austerlitz heb gebruikt. Eenmaal zal het van Emanuel zijn. Als hij tachtig jaar is, zal dit ding nog merkwaardiger zijn. Hij zal het laten zien en zeggen: "Keizer Napoleon heeft dit aan mijn vader op Sint-Helena geschonken." De gevoelige Emanuel kon zijn tranen nauwelijks inhouden.

*

Onder de twee of drieduizend slaven, die voor de Balcomes werkten, bevond zich een oude Maleisiër, Toby geheten. Hij was in zijn jeugd door een Engelse bemanning van een sampan geroofd en verkocht naar Sint-Helena, dat hij nooit weer verlaten had. Met behulp van de taalkundige Las Cases ondervroeg

Napoleon de arme duivel. Hij beklagde zijn noodlot en zwaaide hem elke keer als hij hem in de tuin aantrof, vriendschappelijk toe. De oude stond op zijn schep geleund, zette zijn hoed af en glimlachte over zijn gehele gele, gegroefde gezicht. Napoleon liet hem een goudstuk geven. Toby noemde hem "the good gentleman"; hij was gelukkig wanneer hij hem in het paviljoen bloemen en vruchten mocht brengen. De keizer was van plan hem te kopen en vrij te laten. Hij sprak er over met Balcombe, die er direct toe bereid was, maar de admiraal maakte bezwaar en daarmee ging het tot verdriet van de keizer niet door (1).

Aantekening:

1. De aangelegenheid werd enkel maanden later door Hudson Lowe geregeld. Hij verbood het vrijkopen van Maleisiërs. Hij was bang dat Napoleon zich daardoor onder de gekleurden teveel vrienden zou maken. De slaven werden op Sint-Helena zeer hard behandeld. In het jaar 1818 werd daar de slavernij door Hudson Lowe afgeschaft.

¹⁶⁸ De Engelsen verbaasden zich over deze laagstaande goeddoenerij, dat in grote tegenstelling stond met de toon, die hij vaak tegen mensen van stand, zelfs als het zijn vrienden waren, aansloeg.

Op een dag, toen hij van de straatweg naar Jamestown terugkwam, waar hij soms heen ging om vandaar uit een blijk op de rede en de schepen te werpen, kwam hij Mrs. Balcombe tegen in gezelschap van een jonge Schotse Mrs. Stuart. Ze liepen alle drie al praten naar Briars terug, toen hen in een bocht in de weg een groep slaven met zwaar beladen kisten tegemoet kwam. Hoewel Mrs. Balcombe een goedgehartige vrouw was, beval zij de groep aan de kant te gaan staan. Napoleon eiste inspraak: "Aandacht voor de zwaar beladenen, mevrouw!," zei hij en ging als eerste aan de kant. Mrs. Stuart kon niet nalaten te fluisteren: "Mijn god, hij is heel anders dan men hem beschreven heeft!"

*

Vaak nam Napoleon het kleine broertje van Betsy op zijn knie en liet hem met zijn ordetekens spelen zoals vroeger de koning van Rome. Het oudere broertje, Alexander, vond op een dag een kaartspel met het gewone beeld van de grote heerser. Hij hield het Napoleon voor en zei: "Kijk eens, Boney, dat bent u." De keizer begreep hem niet. Betsy verklaarde dat Boney de bijnaam was, die de Engelsen hem hadden gegeven. Las Cases voegde er aan toe dat Boney of Bony mager betekende. "Ik ben niet mager." Zei Napoleon lachend. Hij liet zijn kleine gevulde handen zien met groefjes en met vingers, die als van een vrouw puntig uitliepen. Betsy verbaasde zich erover dat zijn een degen konden vasthouden. Napoleon liet zich een prachtige sabel brengen.

¹⁶⁹ De schede was van schildpad ingelegd met gouden bijen. Betsy nam het prachtige wapen in de hand. Napoleon, die haar vaak bij haar Franse lessen hielp, had deze ochtend tegen Balcombe gezegd, dat ze niet werken wilde. Waarop de vader, voor hij naar de stad reed, zijn dochter met straf dreigde als zij tegen de avond haar werk niet af had.

Betsy trok de sabel uit de schede en begon hem boven het hoofd van Napoleon rond te zwaaien, die langzaam terug week, tot hij tegen de wand stond. Het duivelinnetje riep hem toe dat hij nog snel zijn gebeden moest doen, want ze zou hem doden. Tevergeefs kwam Jane aanlopen en riep haar terug. Betsy hield de keizer in bedwang tot zij eindelijk van vermoedheid haar arm liet zinken. Las Cases, die deze scène bijwoonde, waagde niet tussen beide te komen. Toen zij

de sabel neerlegde, was het Napoleon voldoende haar een lange neus te maken. (1)

Aantekening:

1. De door de Memorialschrijver en vooral door Betsy zelf nagelaten anekdotes over het leven van de keizer in Briars zijn zo talrijk, dat er noodzakelijkerwijs keuzes gemaakt moeten worden. Hier nog een, waarvan ik niet aarzel om ze te vertellen, omdat zij de verhouding tussen Napoleon en zijn gastgevers belicht. Betsy, wiens brutaliteit tengevolge van Napoleons niet reageren, meer en meer toenam, toonde hem op een dag een uit Londen opgestuurde karikatuur, die Napoleon voorstelde, die een ladder beklom, waarvan elke trede de naam van een overwonnen land droeg. Helemaal bovenaan gekomen werd hij dan met een veer over de kop op een klein platform gesmeten, waarop het woord Sint-Helena te lezen stond. Napoleon ergerde zich er niet aan. Maar de uiterst verontwaardigde Mrs. Balcombe sloot haar dochter in een kelder op, waar alleen ratten en wijnflessen haar gezelschap hielden. Doodsbang bracht de arme Betsy daar de nacht door. Ze hoorden de ratten heen en weer lopen. Omdat ze zich inbeelde dat ze haar levend zouden opeten, smeed ze er een wijnfles naar toe. Een tijdje hielden de ratten zich rustig, toen begonnen ze weer. Betsy wierp fles na fles, zodat de slaven, die haar 's ochtends haar eten brachten, haar vonden zittend naast een hoop flesscherven en half dronken door de dampen van de wijn. Haar ouders vergaven Betsy. De keizer amuseerde zich zeer over deze nachtelijke veldslag tegen de ratten. Hij vertelde Betsy dat hij op een dag zijn hoed wilde opzetten en dat daaruit een heel grote rat was gesprongen.

¹⁷⁰ Op dezelfde avond liet hij de Balcombes meegebrachte schilderijen en tekeningen van zijn zoon zien; de ene keer lag het kind in doeken gewikkeld in de helm van Mars, een andere keer knielde het voor een kruis, met daaronder de tekst: "Ik bid god om mijn vader en voor Frankrijk", of het reed op een schaapje, of tenslotte zweefde het met zijn moeder op een achtergrond van rozen en wolken. Het leek Napoleon plezier te doen dat de jonge Engelanders zijn 'kleine koning' bewonderden.

Nu ging men om whist te spelen het huis binnen. Terwijl Las Cases werd opgedragen de kaarten zorgvuldig te schudden, onderhield de keizer zich met de jonge meisjes over het komende bal bij admiraal Cockburn, waarvoor ze uitgenodigd waren en informeerde welk toilet Betsy zou dragen. (1). Ze haalde snel haar eerste baljurk van boven. Ze was er zeer trots op en spreidde het voor hem uit. Hij bewonderde het. Toen begonnen ze pas te spelen. Tot nu toe hadden ze zonder inzetten gespeeld, maar ditmaal zei de keizer: "Juffrouw Betsy, ik zet een napoleon in." Betsy gehele vermogen bestond uit een pagode (2). Ze zette die in.

Aantekening:

1. Napoleon had zich bij de Balcombes ingespannen Betsy, die nog zeer jong was, naar dit bal te laten gaan.
2. Een Indiase munt, die toendertijd op Sint-Helena in omloop was en ongeveer zes francs waard was.

¹⁷¹ Napoleon probeerde Betsy af te leiden door aan Jane zijn kaarten te laten zien. Betsy dreigde met spelen op te houden. De keizer ging door met haar te plagen en wierp tenslotte om zijn bedrog te verbergen alle kaarten door elkaar. Betsy pakte woedend zijn handen en schudde hem door elkaar, zij beschuldigde hem vals gespeeld te hebben. Hij lachte tot de tranen hem over de wangen rolden en zei dat zij vals had gespeeld en bovendien haar pagode verloren had. Terwijl zij nog schold, sprong hij plotseling op, rende naar haar baljurk, die over een leunstoel lag, liep daarmee naar zijn paviljoen en sloot zich op. Betsy zat hem na, maar de deur was al gesloten. Half buiten zinnen riep ze hem toe dat zij er bang voor was dat hij haar jurk met de opgenaaide rozen zou stuk maken. Maar hij bleef onverstoort. Uiteindelijk ging zij naar haar kamer en sliep huilend in. De volgende morgen hoopte zij haar jurk weer terug te krijgen, maar de gehele dag werd zij tegengewerkt om Napoleon te spreken. Elke keer dat zij zich

aanmeldde, zeiden Marchand of Ali haar dat de keizer niet gestoord wenste te worden. Ze was vertwijfeld. Pas toen het rijtuig klaar stond waarmee zij met haar moeder en zuster naar de stad zou rijden, verscheen Napoleon. Hij had de jurk over zijn arm, liep naast het rijtuig en zei: "Hier, juffrouw Betsy heeft u uw jurk. Wees opgewekt en amuseert u zich goed. Vergeet niet met Gourgaud te dansen." Ze verschoot van kleur. Zij hield helemaal niet van Gourgaud en vond hem verschrikkelijk, omdat hij in haar slechts een kind zag. Napoleon ging tot het einde van de weg, die van Briars tot de straatweg leidde, naast de wagen mee. Daar bleef hij staan en vroeg aan wie dat huis daar beneden in die kloof toebehoorde

¹⁷² Door de wachtofficier op enige afstand gevolgd, bezocht hij met Las Cases Maldivia House, waar hij door majoor Hodgson zeer vriendelijk ontvangen werd en paarden voor de terugreis kreeg (1). Cockburn had Napoleon voor het bal uitgenodigd. (2). Deze leek het echter niet verstandig de uitnodiging aan te nemen. Wel beval hij dat al zijn volgelingen er naar toe moesten gaan. Dat zou ze wat afleiden. Ook wilde hij de admiraal niet kwetsen.

Het eiland was in staat van oorlog gebracht. In de baai ankerden twee slagschepen en buitengaats kruisten voortdurend twee brikken. Een op 17 oktober reeds door overste Wilks uitgedane order verhinderde de inwoners na negen uur 's avonds zonder kennis van het wachtwoord uit te gaan. De vissersboten moesten bij zonsondergang aanleggen bij de havendam. Geen vreemd schip mocht met het eiland in contact treden, verdachte vaartuigen moesten met kanonnen beschoten worden.

Napoleon dondert over de admiraal en draagt zijn volgelingen op in hun brieven naar Europa over dit gedrag tegenover hem en hen hun beklag te doen. Uiteindelijk beveelt hij op aandringen van Las Cases en Bertrand bij Cockburn een officieel protest in te dienen.

Aantekening:

1. Hodgson, zes voet groot, een uiterst imposante verschijning, door Napoleon "Hercules" genoemd, was 'stadsmajoor'. Hij toonde zich tegenover de Fransen zeer voorkomend. Omdat hij het grootste deel van zijn leven op Sint-Helena doorbracht, was hij aanwezig bij de begrafenis en later bij de opgraving van de keizer. Zijn vrouw was de dochter van Wm. Doveton, waarover later nog gesproken wordt. Admiraal Sir F.D. Sturdee, de overwinnaar van de Duitsers in de slag bij de Falklandeilanden (1914) was zijn neef.
2. Op 14 november 1815. De uitnodiging was gericht aan Generaal Buonaparte. Al een keer eerder had de admiraal Napoleon in het kasteel voor het diner uitgenodigd. De keizer had op beleefde wijze geweigerd. Een tweede bal werd op 2 december door gouverneur Wilks in Plantation House georganiseerd. Gourgaud, die zich beklagde over gebrek aan hoffelijkheid tegen de Fransen, kreeg de keizer zover, dat hij iedereen verbood er heen te gaan. Mme Bertrand en Mme de Montholon waren daar zeer teleurgesteld over.

¹⁷³ De opperhofmaarschalk wil het zelf niet doen. Zulke zaken zijn onwaardig voor de keizer. Napoleon schijnt eerst toe te geven, maar komt dan steeds weer op zijn wens terug. Uiteindelijk breekt het onweer los en de keizer noemt Bertrand een 'domkop'. De opperhofmaarschalk werpt kwaad tegen: "Uw majesteit heeft zeer ongelijk als hij niet naar mijn adviezen luistert." De schuchtere Bertrand waagt het zijn stem te verheffen. De keizer kijkt hem aan en mompelt: "In de Tuilerieën had je niet zo met mij gesproken. Alles wat ik vroeger deed, was goed." De gemoederen raken verder verhit en Napoleon zegt tenslotte: "Overigens zal de Weymouth allen de toestemming tot vertrek brengen."

Gourgaud veert op: "Allen, die de keizer gevolgd zijn, zullen hem, ook neemt zijn lot nog zo'n slechte wending, hem alleen verlaten als hij ze zelf wegstuurt." Napoleon en de opperhofmaarschalk, die beide nog overgebleven zijn, verzoenen zich spoedig weer. Als ze op het punt staan te vertrekken, beveelt de keizer Gourgaud om zich bij hem in te kwartieren. "Je bent jong", zegt hij, "wij zullen over onze liefdeservaringen, over vrouwen praten. De vrouwen waren het hoogtepunt van mijn leven geweest als ik tijd voor ze gevonden had. Maar de uren waren zo kort en ik had zoveel te doen! Als ik nogmaals de troon zou bestijgen, dan zou ik dagelijks twee uur aan gesprekken met vrouwen besteden. Mme Duchatel, Mme de Rivigo, Mme de Montesquiou hebben mij veel dingen verteld, waarover ik nog nooit gehoord had."

- ¹⁷⁴ Bertrand is eindelijk gehoorzaam en stuurt Cockburn een protest, dat echter tactischer is opgesteld dan Las Cases had voorgesteld. De admiraal antwoordt grofweg: "U dwingt mij officieel te verklaren, dat ik niets weet van een keizer, die zich tegenwoordig op dit eiland bevindt, noch van een persoon met deze rang, die met u op de Northumberland meegekomen is." Napoleon wordt boos: "Deze mens vergeet zijn schuld aan mij. Bertrand heeft vast en zeker niet geschreven wat ik hem heb gedicteerd." Tegenover Sir George Bingham, die hem samen met majoor Fehrzen bezoekt, verbergt hij zijn gramschap niet: "De admiraal is een echte haaivis!"

*

In werkelijkheid voelde Napoleon zich in deze eerste weken in Briars niet ongelukkig. Hij was als iemand, die van een bergtop is gevallen en zich er over verbaast dat hij nog leeft en ademt. Hij hield de moed voor zijn volgelingen, die onder het leven in Jamestown leden, er in. Gourgaud beklagde zich over van alles. Bertrand en Montholon beloeren elkaar, elk streeft er heimelijk naar de ander de leiding van de keizerlijke huishouding af te kapen. Hiertoe behoren de verdeling van de taken, het bewaken van de inkopen, de boekhouding, ed. Geleidelijk aan gelukte het Montholon Bertrand, wiens enige wapens verdriet en zwijgen zijn, er uit te duwen. Het eten was niet goed, de voedingsmiddelen waren minderwaardig. Ze kwamen uit Brazilië of van De Kaap en waren vaak muf of bedorven. Het verschimmelde meel gaf een afschuwelijk brood. Het vee was ziek van de zeereis en had zeker enige maanden op het eiland moeten weiden om weer gezond te worden.

- ¹⁷⁵ Alleen de vis, het gevogelte en de groenten waren goed. Maar de aan de geraffineerde Franse keuken gewende lekkerbekken vonden niets lekker. Het meest slecht waren de vrouwen er aan toe. Hoe stil was het in het logeerhuis Porteous! De mannen gingen na het ontbijt naar Briars en kwamen pas bij donker terug. Mme Bertrand en Mme de Montholon zaten te wachten achter de Chinese kamerschermen bij hun ramen, die uitkeken op de tuinen van de Compagnie. Ze hielden zich met hun kinderen bezig, lazen, brachten hun garderobe in orde. De warmte in het tussen twee rotsen geklemde kleine oord was drukkend. Mme de Montholon kon slecht tegen dat klimaat. Zij was net in verwachting, maar was nog minder in staat om te reizen als Mme Bertrand, die steeds tobde en klaagde. 's Avonds gingen ze dan naar buiten, traden de enige winkel, die van Solomon, binnen, die toen zo slecht voorzien was, dat er zelfs geen spelden te vinden waren.

Vanwege het grote verschil in karakter, opvoeding en gewoontes konden Mme Bertrand en Mme de Montholon niet met elkaar opschieten. Ze kibbelden heftig en de een noemde de ander 'een liederlijk vrouwspersoon'. (1) Daarna verzoenden zij zich weer voor een of twee dagen. Ze maakten kennis met de eilandbewoners: met Mrs. Portous, haar waardin en haar dochter, die vanwege haar frisse voorkomen door het gehele eiland 'Rosebud' (2) werd genoemd.

Aantekening:

1. Gourgaud, 3 november 1815. Niet gepubliceerd (Bibli. Thiers)
2. Rozenknopje. Ze was een patriciersdochter. Mme de Montholon beschreef haar als 'groot, blond, goed gebouwd en met een Pools gezicht'. Omdat ze in menig opzicht op Mme Walewska leek, had Napoleon korte tijd belangstelling voor haar.

¹⁷⁶ Ze gingen vriendschappelijk om met de Skeltons, de Wilks en de Dovetons. Mme Bertrand gaf aanleiding tot praatjes vanwege haar coquetterie met de mooie kapitein Hamilton van de Havannah. Zij dineerde af en toe aan boord van zijn schip en nam Gourgaud dan mee, omdat zij vanwege zijn eenzaamheid medelijden met hem had.

De beide dames waren er verrukt over dat ze naar het bal van de admiraal zouden gaan. Alle notabelen uit de kolonie, de militaire en de civiele vertegenwoordigers waren in de beide salons van het kasteel, waarvan de grote ramen op het meer uitkeken, verzameld. "Uit alle delen van het eiland", vertelt Mme de Montholon, "kwamen mooie vrouwen in witte kleding en roze jassen. De beide Françaises, die baljurken droegen, leken in dit eenvoudige gezelschap zeer geraffineerd. Mme de Montholon droeg een in diamanten gevatte smaragd 'die een buitengewoon effect sorteerde'. Zij en Mme Bertrand dansten zeer veel. Omdat hen dit soort genoegens zo lang ontzegd waren geweest, amuseerden zij zich kostelijk (1).

Gourgaud wandelde op het bal met een narrig gezicht rond. Hij had geen zin om met Betsy Balcombe, die in haar beroemde jurk verschenen was, te dansen en hij was er toch toe gedwongen. Miss Wilks, de dochter van de gouverneur, een mager smal meisje, maakte grote indruk op hem. Ook de betoverende Rosebud. Een ogenblik droomde hij van liefde, want hij had een gevoelig hart en leed onder zijn vrijgezellen bestaan.

Aantekening:

1. Een dag later, op 28 november, gaf kolonel Bingham een lunch met aansluitend een bal. Las Cases bracht Mme Bertrand er heen in een met zes ossen bespannen wagen. Toen deze Fransen langs Longwood kwamen, bezichtigden ze hun toekomstige woonoord en barsten in verontruste kreten los over de armoedigheid ervan, terwijl Cockburn toch gezegd had dat 'Longwood net zo was als Saint-Cloud. Ongetwijfeld kende hij Saint-Cloud niet.

¹⁷⁷ Maar bij het souper had hij een slechte plaats. Zijn enige troost was, dat het Las Cases niet beter verging dan hem. (Gourgaud schrijft in zijn dagboek: "Ik kreeg geen couvert en Las Cases ook niet. Later gingen we in de stad wat eten, omdat we zo'n honger hadden." (RKV, gelezen in Gourgaud I, pag. 91).

De volgende dag liet Napoleon zich over het feest berichten. "Als Uwe Majesteit de raad van Mme de Montholon had opgevolgd en dit bal had bezocht", zei Gourgaud, "dan waren al deze domme eilandbewoners al snel op voet van gelijkheid met u omgegaan". "Ik geloof dat ik verstandig aan gedaan heb, daar niet heen te gaan, maar wees er van overtuigd, dat als ik er wel heen was gegaan, het geweest was of ik in Parijs ontvangst had gehouden."

Er is veel geestelijke kracht nodig om in een soort afzondering zo te kunnen redeneren. Overigens had het leven daar wat meer elan gekregen. Elke zondag kwamen de Fransen en O'Meara in Briars en dineerden met de keizer. Op 29

november trok Gourgaud er bij in. Er werd voor hem naast de grote tent een kleinere opgebouwd. Napoleon uitte zich tegenover hem zeer aangeslagen over de veroordeling van La Bédoyère en de moord op maarschalk Brune. Montholon, die van Jamestown komt, vertelt dat heel Frankrijk in opstand zou zijn, 'een leger van 150.000 man is gevormd, overal roept men om de keizer'. Het geschrokken Engeland roept de militie op. Het is een leugen, maar het versterkt de levensmoed. Napoleon laat als eerste de fantasie de vrije loop: "Nu pas word ik me bewust van de grauwzaamheid van mijn gevangenschap. Wie zal zich aan het hoofd van deze beweging stellen? Eugène? Nee, die heeft geen vastheid. Soult? Die is alleen geschikt als legerintendant. Alleen mij zou dat lukken. Clauzel? Ja, misschien Clauzel. Hij is geschikt en daadkrachtig. Alleen ben ik bang voor hem."

- 178 "Nu sire," zegt Las Cases, "als hij resultaat boekt, zal dat voor uwe majesteit zeer gunstig zijn." "Geloof u dat hij zo dom zou zijn, zijn plaats aan mij over te doen? De laatsten hebben altijd gelijk. Het heden is altijd sterker dan het verleden." Bertrand stelt Napoleon voor om, ter voorkoming van moeilijkheden met de Engelsen autoriteiten, een nieuwe titel aan te nemen, die van de Graaf van Lyon. Hij voert het voorbeeld van Louis de 18^e op, die zich de Graaf van Lille noemde. Napoleon schijnt niet onwelwillend. Maar Gourgaud zegt dat zo'n pseudoniem een belachelijke indruk zou maken, 'omdat de Graven van Lyon bisschoppen zijn.' Daarom verdwijnt het voorstel van tafel. Later komt men er op terug.

*

Begin december kwam de admiraal en meldde dat het werk in Longwood beëindigd was. Napoleon kon zodra hij zover was (1), daar naar toe verhuizen. De keizer wenste niets liever. Hij had genoeg van zijn huidige woonplek. Na een lange periode van mooi weer regende het dag na dag. Hoewel men in dit dal beter beschut was dan op de hoger gelegen plateaus, had de passaatwind Gourgauds tent meegenomen. Ook versperden de zwarte bergen boven het dal elk uitzicht en 'hielden hem dubbel gevangen,' zoals Napoleon zei. Hij stuurde Gourgaud en Bertrand als kwartiermakers naar Longwood. Ze kwamen terug en vertelden dat de kamers nog naar verf roken.

Aantekening:

1. Las Cases II, pag. 125. Cockburn wilde graag dat Napoleon Briars zo spoedig mogelijk verliet en in Longwood trok. Ongetwijfeld zei hij tegen zichzelf, dat hij daar pas echt onder verzekerde bewaking zou zijn. Vanuit de Balcombes was het toch nog te gemakkelijk om met de schepen en met Europa in verbinding te treden. "Montholon", schreef Gourgaud, "gaf zich om de admiraal ter wille te zijn, alle moeite om zijne majesteit tot deze schrede te bewegen." (Ongepubliceerd, Bibli. Thiers.)

- 179 De keizer kon dan wel niet tegen deze geur, maar hij was zo ongeduldig, dat hij besloot binnen twee dagen te verhuizen. Op 10 december ontving hij, nadat hij met de Balcombes in de tuin ontbeten had, Cockburn, die gekomen was om hem feestelijk naar zijn nieuwe woning te begeleiden. Betsy was over Napoleons vertrek ontroostbaar. "Huil niet, juffrouw Betsy", zei de keizer, "je zult me in Longwood bezoeken." Mevr. Balcombe was ziek en bleef op haar kamer. Hij bezocht haar, ging op het bed zitten en dankte haar voor de bewezen gastvrijheid. Bij het heengaan overhandigde hij haar een gouden snuiftabaksdoos voor haar man. Aan Betsy gaf hij een bonbonnière. Ze rende met de zakdoek tegen de ogen weg. Hij droeg niet meer het uniform van jagers van de garde (1), maar een groen jasje, waaronder de band van het legioen van eer te voorschijn kwam en op zijn

hoofd een kleine hoed. Op een jong vurig paard reed hij met Cockburn en zijn officieren weg. Gourgaud was vooruit gezonden. De vrouwen, de kinderen en de bagage volgende op enige afstand in een wagen, die door grote witgehoornde ossen, de trekdieren van het eiland, getrokken werd. Op straat stonden om Napoleon te zien, veel mensen. Enige Engelse officieren reden in de stoet mee. Tegen vier uur bereikte men het wachtgebouw. De soldaten kwamen naar buiten en presenteerden het geweer. Het paard van de keizer, maakte, door de trommelslagen verschrikt, enige zijsprongen alsof het bang was er langs te gaan. Napoleon gaf hem de sporen en dwong hem op de weg te blijven. Voor het huis sprong Cockburn uit het zadel om de keizer te helpen. Hij leidde hem door het huis en liet hem alle kamers zien. De keizer scheen meer tevreden te zijn, dan de admiraal gehoopt had.

Aantekening:

1. Vanaf 28 november, zegt Marchand. Hij zou dit gedurende zijn leven niet meer dragen. De tegenovergestelde bewering van Las Cases is foutief.

180 De matrozen van Cockburn en de soldaten van Bingham hadden prima gewerkt, ze hadden deze 'hoop barakken' in een woonhuis veranderd, dat er op het eerste gezicht leuk uitzag. Cockburn nam met een opgelucht gemoed afscheid. Nauwelijks was hij verdwenen of de keizer verlangde naar zijn bad. De kuip in een aan zijn slaapkamer grenzend kabinet opgesteld, was zeer primitief. Ze bestond uit een grote met lood beslagen eikentrog, die op een grafzerk leek (1), Maar Napoleon, die sinds Malmaison het voor hem noodzakelijk bad niet meer had gehad, keek haar met uitgesproken vreugde. Hij bleef er langer dan een uur in en onderhield zich ondertussen met Las Cases, die hij aanbood haar de volgende dag eveneens te benutten. Toen de kleine man heftig weerstand bood, zei de keizer tegen hem: "Mijn beste, in gevangenschap moet de een de ander helpen. Ik zal toch niet de gehele dag in dit ding zitten en een bad zou jou even goed doen als mij."

Hij kleepte zich niet meer aan, maar ging naar bed. Hij was moe. Aan het begin van de middag, terwijl men zijn kamer inrichtte, was hij gaan wandelen en de rit op de harde straten had hem flink door elkaar geschud. In deze vijf maanden gedwongen rust was hij dikker geworden. Marchand moest zijn riem wijder maken. Hij dineerde in zijn kamer en viel bij het licht van de nachtlamp voor het eerst sinds weken diep en vast in slaap.

Aantekening:

1. Zij was voortgekomen uit de ijver van de timmerlieden van de Northumberland. Later werd er een klein waterbassin in de tuin van gemaakt. De admiraal had in Kaapstad een andere badkuip besteld, die enige maanden later aankwam.